

Mønsterpraksis for detektorister

Veiledning fra Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo

Ved Kulturhistorisk museum er vi opptatt av at det skal være et godt samarbeid mellom metallsøkerne og kulturminneforvaltningen, Kulturhistorisk museum har derfor utarbeidet en anbefaling om metallsøking i praksis, en **Mønsterpraksis**.

Når du leter etter metallgjenstander med detektor, er det viktig å være oppmerksom på at du kan finne gjenstander, mynter eller minnesmerker fra middelalder eller forhistorisk tid, enten du bevisst leter etter dem eller ei. Disse gjenstandene er viktige, ikke-fornybare kilder til kunnskap om fortiden, og er beskyttet av Lov om kulturminner. Hvert år gjør detektorister viktige historiske funn i dyrket mark, og redder uerstattelige gjenstander fra å bli ødelagt. Men dessverre er det også slik at gjenstander og minnesmerker hvert år blir skadet eller ødelagt ved uvettig bruk av detektor, ved at detektoristen ikke forstår hva han/hun har funnet, eller ved at gjenstander blir behandlet feilaktig. Det er derfor svært viktig at du følger lover, forskrifter, og de følgende anbefalingene:

1. **Skaff deg kunnskap om kulturminnelovens bestemmelser**, og bidra til å spre kunnskap om dem til andre detektorister og til grunneiere:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50>

Alle detektorister må særlig være klar over følgende:

- Det er forbudt å grave etter metallgjenstander på automatisk fredede kulturminner (§ 3 og 4). Opplysninger om slike finner du på <http://www.kulturminnesok.no/> Vær klar over at stedfestingen av kulturminnene ikke alltid er presis i Kulturminnesøk. Derfor tilrår vi at du holder god avstand til kulturminnene, betydelig mer enn de 5 m som loven sier. Vær også klar over at svært mange automatisk fredede kulturminner ikke er registrert, og at disse også er fredet.
- Alle gjenstander eldre enn 1537, mynter eldre enn 1650 og samiske kulturminner eldre enn 100 år, er statens eiendom (løse kulturminner, § 12 og 13), og skal leveres inn til fylkeskommunen. Det er dette som omtales som leveringspliktige gjenstander.

2. **Sett deg inn i fylkeskommunes retningslinjer for metallsøking**, samarbeid med fylkeskommunens representanter og følg deres råd og anvisninger. Vær oppmerksom på at retningslinjer for detektorbruk kan være litt forskjellige fra fylke til fylke. Ha alltid med deg kontaktinformasjon til den ansvarlige i fylkeskommunen når du er ute og søker.

3. **Du må ha tillatelse fra grunneier** for å søke etter metallgjenstander på en eiendom. Dette gjelder også statens eiendommer.

4. **Skaff deg god kunnskap om gjenstander fra forhistorisk tid og middelalder**, slik at du raskt kan kjenne igjen leveringspliktige gjenstander. Ellers risikerer du å kassere viktige historiske funn. Du finner informasjon her:

<http://www.unimus.no/foto/#/>

<http://www.unimus.no/arkeologi/>

På netttora og sosiale media finnes grupper der du kan be om hjelp til å identifisere dine funn. I foreningene for detektorister finnes også mye kunnskap som du vil ha nytte av. Fylkeskommunen vil også kunne hjelpe.

5. **Kulturhistorisk museum tilrår at du KUN søker etter metallgjenstander på dyrket mark**, det vil si mark som pløyes regelmessig. I pløyelaget vil jorda være omrotet, og funnene ligger derfor ikke lenger på sin opprinnelige plass. Gjenstander i pløyelaget brytes ned av jordbearbeiding og kjemikalier, og de sikres for ettertiden dersom du henter dem ut og behandler dem slik som her beskrevet.
6. **Kulturhistorisk museum fraråder sterkt metallsøking alle andre steder enn i dyrket mark**, slik som i skog, utmark og fjellområder. Årsaken er at man i slike uberørte områder kan komme til å grave seg ned i og ødelegge viktige arkeologiske funn som ikke er flyttet på siden de kom i jorden. Tar du en gjenstand opp fra en grav, har du allerede ødelagt viktig informasjon om den sammenhengende gjenstanden lå i. Dessuten har urørte gjenstander det som oftest best der de ligger – de er ikke truet, slik gjenstander i pløyelaget er.
Unntatt fra dette er badestrender og andre områder der de øverste 20–30 cm har vært omrotet de siste 100 år; slike steder kan du søke.
7. **Ved metallsøking i dyrket mark er det svært viktig at du unngår å grave under pløyedybde**. Dersom pløyedybden er vanskelig å avgjøre, kan grunneier gi opplysninger. Er du i tvil, bør du ikke grave dypere enn 20 cm. Årsaken er at du løper en risiko for å grave deg ned i graver, ildsteder eller annet som plogen ikke har nådd ned til. Dette skjer typisk når det blir funnet store metallgjenstander, særlig jern, under pløyedybde. Derfor må du være særlig aktsom når du får signaler fra slike gjenstander.
8. **Alle gjenstander må graves frem med forsiktighet**. Alle slags gjenstander kan ha følsom overflate som lett kan ta skade ved uforsiktig rensing. For eksempel kan svake spor etter forgylling falle av, aller skjøre rester av tekstil, lær eller tre på baksiden av spenner og beslag kan ta skade.
9. **Inntil gjenstanden er identifisert, må den behandles som om den var en leveringspliktig gjenstand**. Ha alltid med deg lukkbare plastposer og annet pakkemateriell som hindrer at gjenstandene utsettes for støt, press og gnisninger. Bruk én pose for hver gjenstand. Merk posen slik at du ikke blir i tvil om hva som er funnet hvor – du kan for eksempel skrive GPS-koordinatene på posen. Send så snart som mulig foto av sikre og mulige leveringspliktige gjenstander og informasjon om funnsted til fylkeskommunen, og avlever gjenstanden der.
10. **Poser med metallfunn skal oppbevares tørt, mørkt og kjølig, helst i kjøleskap**. Ikke ta gjenstanden ut og inn av kjøleskap og pose – det skaper kondens. Gjenstanden må innleveres hurtigst mulig. Ser du frisk korrosjon på gjenstanden, for eksempel grønt belegg på bronse, må du levere den umiddelbart.
11. **Ha med GPS-utstyr for registrering av funnstedets koordinater** med maksimum 5 meters feilmargin. GPS-en bør være innstilt på WGS 84, UTM 32N. Bruk Kulturhistorisk museums funnskjema, fyll ut ett skjema for hver gjenstand, og lever det til fylkeskommunen sammen med gjenstanden: <http://www.khm.uio.no/om/forvaltning-av-kulturminner/melde-funn/index.html>
12. **Dersom du har mistanke om at du har kommet over en grav, et skattefunn, eller en annen samling av leveringspliktige gjenstander**, stopp søkingen og gravingen, registrer funnstedets koordinater og kontakt fylkeskommunen med én gang.
13. **Vær klar over at gjenstander som ikke kan identifiseres eller dateres sikkert likevel kan ha stor betydning**. Det gjelder for eksempel uformelige klumper eller biter av jern, bly eller bronse som kan være viktige kilder til metallhåndverk og annet som har foregått på stedet. Skulle du velge ikke å registrere disse som leveringspliktige funn, må du ikke fjerne dem, men legge dem tilbake der de ble funnet. Finner du leveringspliktige funn i nærheten, ber vi deg nevne på funnskjemaet

at du fant metallklumper eller -biter like ved. Denne tilrådingen gjelder ikke metallgjenstander som åpenbart er moderne.

14. **Bidra til å holde din hobby ren ved å følge Mønsterpraksis**, ved å fremme den overfor andre metallsøkere, og ved å varsle fylkeskommunen eller Politiet om ulovlig metallsøking.

Riktig bruk av metalledetektor kan redde viktige historiske gjenstander fra ødeleggelse. Samtidig påhviler det brukerne av metalledetektorer et ansvar for å hindre at deres virksomhet fører til skade på kulturminner. Kulturhistorisk museum vil i samarbeid med fylkeskommunene arbeide for å fremme Mønsterpraksis overfor metallsøkere og deres organisasjoner. Ved mistanke om brudd på Lov om kulturminner, vil Kulturhistorisk museum aktivt samle dokumentasjon. Hvis det er grunnlag for det, vil vi samarbeide med fylkeskommunene om å anmelde forholdet.